

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

Publisher's version

The permanent address of the publication is <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201306121120>

Author(s): Jokinen, Arto

Title: Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus?

Main work: Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja

Editor(s): Jokinen, Arto

Year: 1999

Publisher: Tampere University Press

Item Type: Article in Compiled Work

Language: fi

URN: URN:NBN:fi:uta-201306121120

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus?

Arto Jokinen

Nimenä ja nimityksenä 'miestutkimus' herättää kysymyksen siitä, eikö miehiä ole aina tutkittu, ja miten miestutkimus suhteutuu naistutkimukseen. Onko miestutkimus miesten vastaveto naistutkimukselle vai onko miestutkimus rinnasteinen naistutkimukselle? Onko nais- ja miestutkimus yhteenlaskutehtävä, jonka lopputuloksena on ihmistutkimus?

Miehiä käsittelevä tutkimus¹

Miehiä on toki tutkittu ja tarkasteltu tieteessä ennenkin ennen varsinaista miestutkimusta. Tieteen valtavirtaa – englanniksi mainstream – on kutsuttu malestreamiksi eli miesvirraksi. Tiede on perinteisesti tarkoittanut miesten tekemää tutkimusta miehistä, mutta tätä perinteisesti tarkasteltua länsimaista miestä ei ole kutsuttu miehiksi vaan ihmiseksi. Miehen ruumis on edustanut lääketieteelle ihmisen ruumista, miehen psyyke ihmisen psyykettä ja miehen historia ihmiskunnan historiaa. Sa-

moin teorit ihmiselämän vaiheista ovat perustuneet työssäkäyvän miehen elämänvaiheisiin. Miestä koskeva tutkimus ei silti ole ottanut huomioon, että kaikki tarkasteltavat henkilöt ovat sukupuoleltaan miehiä. Ei ole osattu kysyä, mikä yhteys on alkoholismilla tai väkivallalla miehisyyteen. Ylipäätään miesten kokemusta elämästä miehinä ei ole nähty analyttisesti mielenkiintoisena. Samoin historian tutkimuksen katveeseen on jäänyt salainen osa miesten elämää, joka ei sovi vallitsevaan kulttuuriseen käsitykseen miehisyydestä. (Filene 1987; Kimmel 1987, 279.)

Jos miehen sukupuoli on tuotu esiin, kyse on ollut yleensä valtaryhmästä eroavan ryhmän miehistä, toiseudesta. Tällöinkin mies on edustanut koko ryhmää. Kun on yritetty tutkia mustien kulttuuria Yhdysvalloissa, onkin tutkittu mustien miesten kulttuuria Yhdysvalloissa. Jos tutkimuksessa ei ole nimetty ryhmää, jota tutkitaan, se mitä todennäköisemmin on ihmisen perustyyppiä ymmärretty valkoinen, keskiluokkainen ja heteroseksuaalinen mies. (Hearn 1997, 48–49.) Tästä perinteestä poiketen 'miestutkimus' tutkii miestä, jolla on sukupuoli ja jonka sukupuoli vaikuttaa hänen asemaansa, identiteettiinsä ja mahdollisuuksiinsa ihmisenä. Miestutkimus kysyy, mitä merkityksiä sukupuolella on miehelle ja miten mies tuottaa tai rakentaa sukupuoltaan. Mitä sukupuoli on?

Miksi muuttua?

Sukupuolen merkitys ihmisten elämässä ja myös akateemisessa tutkimuksessa sekä tekijän että tutkittavan kohteen kannalta nousivat esiin 60-luvulla toisen aallon feminismin myötä (ks. Liljeström 1996)². Uusi naistutkimus pohdi genderin eli sosiaalisen sukupuolen käsitettä ja sukupuolijärjestelmää. Aluksi feministitutkijat ja -aktivistit kohtasivat paljon vähättelyä ja vas-

tarintaa, mutta nykyään naistutkimus on laitostunut osaksi suomalaista tiedemaailmaa. Silti naistutkimus ja sukupuolentutkimus ovat yhä marginaalissa ja niiden merkitys aina aika ajoin kyseenalaistetaan.

Osa miehistä allekirjoittaa feministisen vaatimuksen tasa-arvosta ja myöntää, että naiset ryhmänä ovat sorretussa asemassa, mutta hekään eivät välttämättä koe, että heidän tulisi pohtia miehisyyttä tai ottaa oma sukupuolensa tutkimuskohteeksi (Middleton 1992, 19). Miehillä ei ole ollut tarvetta teoretisoida sukupuoltaan tai paikkaansa sukupuolijärjestelmässä sen enempää kuin ”kaloilla on tarve teoretisoida vettä”, kuten Jeff Hearn ja David Morgan ovat asian ilmaisseet (1990, 15).

Kysymys kuuluukin, miksi miehen muka pitäisi pohtia mieheyttä tai tarkastella tutkimuskohdetta sukupuolitietoisesti. Miksi miehen pitäisi muuttua? Eikö miehillä ole kaikki hyvin?

Missä miehet ovat ylivoimaisia naisiin verrattuna? Tilastollisesti suomalaiset miehet tekevät itsemurhista noin 80 %:a. Ryhmiä, joissa miehiä on yli 90 %:a, ovat vangit, alkoholistit ja asunnottomat. Miehet hallitsevat sydän- ja verisuonitautitilastoja. Miehen riski kuolla tai vammautua onnettomuuksissa, väkivallan uhrina tai työpaikalla on naista suurempi. Miehet kuitenkin käyttävät vähemmän lääkkeitä ja käyvät harvemmin lääkärissä kuin naiset. Ylipäätään miehen todennäköinen elinikä on 7–8 vuotta naista lyhyempi. (Naiset ja miehet Suomessa 1998, 73–93.) Näiden tilastotietojen perusteella voidaan kärehtyä, että miehen sukupuoli ennustaa ihmiselle lyhyttä ja sairaalloista elämää. Voidaan olettaa, että on tiettyjä etuoikeuksia, tiettyjä miehisiä tapoja, elämään liittyviä tyylejä ja asenteita, joista miesten kannattaa luopua oman etunsa tähden.

Ilmeisesti myös miehet kärsivät patriarkaatissa ja ovat sosiaalisten sukupuoliroolien uhreja siinä missä naisetkin. Tälle näkemykselle lisäevidenssiä tuovat Ilkka Taipaleen esittämät laskelmat, joiden mukaan suomalaisesta yhteiskunnasta liki

täydellisesti syrjäytyneiden kansalaisten noin kolmen prosentin ryhmä koostuu liki sataprosenttisesti miehistä: alkoholisteista, taparikollisista, asunnottomista ja psyykkisesti sairaista miehistä, jotka kiertävät hoitolaitoksista vankiloihin, kunnes kuolevat tai vammautuvat lopullisesti. (Taipale 1995.) Eli ne, jotka putoavat yhteiskunnan turvaverkon varaan tai jopa siitä läpi, ovat tyypillisesti miehiä. Onko siis perusteltua ylipäätään väittää, että Suomessa miehet ovat hallitseva, etuoikeutettu luokka tai että me elämme mieskeskeisessä yhteiskunnassa, patriarkaatissa?

Asiaa voi tarkastella edelleen tilastojen valossa. Missä muussa miehet ovat 90 prosenttisesti tai enemmän yliedustettuina kuin ongelmatapauksina? Suomessa huippupalkatut johtajat tai suuryritysten johtajat yleensä ovat miehiä, samoin suurimmat omaisuudet ovat keskittyneet miehille, kuten myös johdopaikat puolueissa, ministerivaliokunnissa ja eri hallituksissa. Presidentit ovat miehiä ja pääministerit ovat miehiä. Miehet hallitsevat taloutta, politiikkaa, uskonnollisia instituutioita ja sotalaitosta. Valta ja omaisuus on Suomessa keskittynyt miespuolisille kansalaisille. (Naiset ja miehet Suomessa 1998, 94–108.) Kun aiemmin miessukupuoli oli välttämätön edellytys poliittiseen toimintaan tai työelämään osallistumiselle, niin nykyään se ei ole edellytys, mutta siitä on huomattavaa etua (Miehet ja tasa-arvo 1997).

Mitä tästä voidaan päätellä? Selvästi on rankkaa olla mies ja pohja koostuu miehistä, mutta on myös kannattavaa olla mies ja yhteiskunnan huippu koostuu miehistä. Suomalaisten miesten sosiaalisten ryhmien ääripäät ovat ilmeisesti kauempana toisistaan kuin naisten. Vaikka tappion riski on suuri ja voitonkin kohdalla hintana on usein sairaudet ja naisia keskimäärin lyhyempi elämä, miehet usein asettavat mahdolliset voitot tärkeämmiksi kuin vähemmän kuluttavan elämä. Tämä ei toki ole vain suomalainen ilmiö vaan yleinen.

Miesten hallitsemassa yhteiskunnassa miehet kilpailevat keskenään naisten toimiessa hoitajina ja viihdyttäjinä. Naiset ovatkin yllidustettuina hoiva- ja sosiaalialalla ja ulkonäköön perustuvissa työpaikoissa ja viihdyttäjinä. Naisten keskimääräinen kuukausipalkka on tonnin tai kaksi miesten palkkaa alempi riippumatta koulutuksesta. Eli naisten palkka on aina pienempi, kun verrataan saman koulutuksen saaneiden ansioita. (Naiset ja miehet Suomessa 1998, 22–69.)

Ajatus siitä, että naisiin ja miehiin kohdistuu samanlaista tai yhtä paljon alistamista on siis virheellinen. Miehet eivät ole sorrettuja, vaan miehet taistelevat keskenään – ja osa häviää. Mutta miehiä ei sukupuolensa vuoksi systemaattisesti estetty tekemästä jotain, kuten naisia on estetty esimerkiksi tulemasta työelämään mukaan. (Ks. eri maiden välistä vertailua Connell 1987, 6–18.) Yhteiskunta, jossa miehillä on ylivalta, ei jakaudu miehiin ja naisiin, vaan menestyviin miehiin ja muihin miehiin, joilla kummallakin on omat tukijoukkonsa – naiset. Tukijoukoista osa pääsee mukaan miesten väliseen valtakamppailuun ja myös menestyy siinä, mutta he ovat aina pieni vähemmistö, jotka saattavat toimia vielä ”miehekkäämmin” kuin miehet. Maskuliininen naisjohtaja on sopivasti uudenoloinen mies patriarkaatin käyttöön.

Kun naisliikkeen lähtökohta oli 1800-luvun lopulla ja myös 60-luvulla naisiin kohdistuva sosiaalinen, poliittinen, taloudellinen ja materiaallinen sorto, niin miesliikkeen lähtökohta ei voi olla vastaavanlainen sorto, vaan etuoikeuksien kannattamattomuus. Toinen lähtökohta on sukupuolijärjestelmässä tapahtuneet muutokset. Koska naisliike on onnistunut muuttamaan naisten paikkaa kyseisessä järjestelmässä, miesten asema on myös muuttunut. Maskuliinisuus ja feminiinisyys määrittävät suhteessa toisiinsa. Kolmannen lähtökohdan miesliikkeelle ja -tutkimukselle tarjoavat ne miehet, jotka ovat tietoisesti ja vapaaehtoisesti luopuneet tietyistä etuoikeuksista ja miesten

välisestä kilpailusta, mutta eivät kuulu syrjäytyneiden kaltai-
siin marginaaliryhmiin. Nämä miehet ovat eläneet jo vuosia to-
deksi omassa elämässään uudenlaista mieheyttä ja isyyttä.

Miesliike ei silti mielestäni tarvitse vapautusohjelmaa, sil-
lä mistä etuoikeutettu luokka pitäisi vapauttaa. Vallasta ei voi
vapautua, siitä voi vain luopua. Vapauttamisen sijaan miehi-
syyttä tulee arvioida uudelleen; tulee pohtia, miten jokainen
mies on tai voi olla osa naisten alistamisen miesten välistä ket-
jua ja miten se näkyy maskuliinisuuden rakentamisessa
(Middleton 1992, 113). Naistutkimus-lehteen kirjoittamassani
artikkelissa ehdotin miestutkimuksen ja -keskustelun keskiöön
viittä teemaa: (i) miesvallan vastustaminen ja patriarkaalisten
hierarkioiden purkaminen miesten sekä miesten ja naisten vä-
liltä, (ii) maskuliinisten väkivaltainstituutioiden purkaminen,
(mies)väkivaltaisten asenteiden ja käytöstopojen vastustami-
nen ja muuttaminen, (iii) seksuaalisuuden ihmistä kunnioitta-
vampi määrittely ja käytäntö, (iv) läheisen ja läsnäolevan isyy-
den ja äitiyden korostus sekä (v) myönteinen machoilu eli mie-
hisyyden positiivisten puolien korostaminen (Jokinen 1998).

Sukupuolentutkimuksen traditio

70-luvulla alkanut miestä koskeva tutkimus ei ole toki putkah-
tanut tyhjiöön, vaan itseasiassa naistutkimuksen aloittamaan
traditioon (ks. Segal 1990). Teoreettisesti kyse oli naistutkimuk-
sen aloittamasta sukupuolijärjestelmän ja sukupuolentutkimuk-
sesta, mutta teoreettisen perustutkimuksen lisäksi naistutkimus
oli tarkastellut jo alusta saakka myös miestä ja maskuliinisuut-
ta. Naistutkimuksessa mies on yleensä esiintynyt tekijänä, joka
on esteenä naisen elämälle. Hearnin mukaan kriittinen mies-
tutkimus yhtäältä jatkaa ja toisaalta uudistaa tätä feministisen
tutkimuksen traditiota. Keskeinen ero on siinä, että kun nai-

nen tutkii miestä, hän ei kuulu samaan sukupuoliseen kategoriaan eikä jaa tutkimuskohteen kanssa yhtäläisiä sosiaalisia kokemuksia. Sen sijaan mies, joka tutkii miestä – vaikkapa nais-teoreetikkojen kehittämien feminististen näkemysten avulla –, kuuluu kohteensa kanssa sukupuolen kannalta samaan kategoriaan. (Hearn 1997, 51; ks. myös Hearn tässä kirjassa.)

Tämän lisäksi feministiselle tutkimukselle mies ja maskuliinisuus eivät voi olla samalla tavoin keskiössä, kuin se on miestutkimukselle. Naistutkimuksen keskeinen tehtävä on tutkia naista, naisen kokemusta ja feminiinisyttä; miestutkimuksen tehtäväksi feministisessä projektissa rajautuu miestä koskevan systemaattisen tutkimuksen tekeminen ja teorian kehittäminen. Miestutkimus pyrkii tarkastelemaan miehen kokemusta, joka on aiemmassa tutkimuksessa kuvattu usein universaaliksi ihmisyyden kokemukseksi. (Brod 1987, 40–41, 60–61.)

Miestä käsittelevän tutkimuksen toinen lähtökohta on homotutkimus sekä kohteen että teorian kannalta. Homotutkimuksessa on tarkasteltu erityisesti sitä, miten heteroseksuaalisuus rakentaa normaaliuden ja leimaa kaikki ei-heteroseksuaaliset ihmiset epänormaaleiksi tai jopa henkisesti sairaiksi. Tästä ilmiöstä homotutkijat ovat alkaneet käyttää nimitystä heteroseksismi, ja homoihin kohdistuva syrjintä on luonteeltaan varsin samanlaista kuin naisiin kohdistuva syrjintä. Nämä kaksi heteromiehistä poikkeavaa ryhmää eli naiset ja homot, toimivat miehiä yhteenliittävinä toiseuksina. (Carrigan, Connell & Lee 1985, 584.) Poikien sosiaalistamisesta heterojärjestykseen myöhemmin tässä kirjassa kirjoittavan Jukka Lehtosen mielestä

Sen lisäksi, että homotutkimus kertoo homo- ja biseksuaalisten miesten elämästä, kokemuksista ja asemasta, sen avulla voidaan myös kyseenalaistaa perinteiset mieheyden, maskuliinisuuden ja heteroseksuaalisuuden hahmottamis-

tavat. Usein perinteisessä miestutkimuksessa seksuaalisuus yleensäkin, mutta erityisesti seksuaalinen suuntautuminen ja siihen liittyvät kulttuuriset kuviot, sekä miesten väliset ystävyys- ja muut suhteet, jäävät vähälle huomiolle. Homotutkimuksessa tarjotaan näkökulmia nähin kysymyksiin ja sitä kautta se voi olla vain ymmärtää myös heteromiesten elämää. (Lehtonen 20.7.1999, kirje.)

Homoliikkeeseen kuuluvien tutkijoiden teoretisointi onkin auttanut näkemään miesten todellisen ylivallan naisiin ja sen suorat vaikutukset miesten keskinäisen hierarkian järjestymiseen. Homo-heterodikotomia toimii keskeisenä perusteena maskuliinisuuden arvottamisessa. Kaikki voiman ja vallan puute sekä kieltäytyminen miesten välisestä kilpailusta tai emootioiden näyttäminen ja toisen ihmisen läheisyyden tarve leimautuvat homoudeksi ja naismaisuuudeksi eli ei-heteromiesmäisyydeksi. (Carrigan ja muut 1985, 587; Siltala 1994, 466.) Homofobiaa voidaan pitää yhtenä miehisen vallan kulmakivistä, ja se niveltyy läheisesti naisvihaan (Segal 1990, 16).

Tiivistäen: miestutkimus vastaa sukupuolen- ja naistutkimuksen esittämään haasteeseen ja tarkastelee maskuliinisuutta sosiaalisesti ja historiallisesti tuotettuna problemaattisena sosiaalisen sukupuolen rakenteena (gender) ja toimintana, eikä suinkaan essentiaalisena ja biologisena sukupuolena (sex).³ Miestutkimus asettaa samanlaisia kysymyksiä miehestä ja maskuliinisuudesta, mitä naistutkimus on esittänyt naisesta ja feminiinisydestä. Miestutkimus ei yritä sivuuttaa, korvata tai kumota naistutkimusta, vaan päinvastoin, miestutkimus on lisä joko sukupuolentutkimuksen kenttään tai feministisen tutkimuksen kenttään – riippuu täysin tutkijan orientaatiosta koikeko hän tekevänsä sukupuolentutkimusta vai feminististä tutkimusta. Kenties keskeisin miestutkimuksen koulukunnan jakaja onkin suhde feminismiin.

Suomalainen miestutkimus

Sosiaalitieteellinen tutkimus

Miestä koskevan tutkimuksen alku Suomessa voidaan paikantaa 80-luvun alussa tehtyyn elämäntapatutkimukseen. Kyse ei silti ollut tietoisesti miestä käsittelevästä tutkimuksesta, vaan tutkimuksesta, joka tarkasteli sellaisia ilmiöitä, joiden toimijat olivat lähinnä miehiä, kuten asunnottomia alkoholisteja (Täipale 1982) ja lähiöravintolakulttuurista (Alasuutari & Siltari 1983; Sulkunen, Alasuutari, Nätkin & Kinnunen 1985). Matti Kortteisen (1982) lähiötutkimus toi esiin miehet, jotka eivät löytäneet paikkaansa kaupunkikulttuurista.

Näissä tutkimuksissa tarkasteltiin usein sosiaalisia ongelmia ja sitä kautta päädyttiin tutkimaan miehiä, jotka olivat näiden ilmiöiden toimijoita. Kun samaan aikaan jotkut naiset arvostelivat voimakkaasti suomalaisia miehiä ja vuonna 1986 toteutettiin miehille suunnattu terveyskasvatusohjelma *Mies 2000*, muotoutui julkinen käsitys suomalaisen keski-ikäisen miehen kurjasta elämästä. Puhetapa yleistyi ja vakiintui nopeasti ja puhuttiin jopa kurjuustutkimuksesta, josta tosin varoiteltiin jo sosiaali- ja terveysministeriön alaisen tasa-arvoasian neuvottelukunnan, Tanen, teettämässä miestutkimuksen selvityksessä *Miestä päin* vuonna 1986. Osaltaan selvitys johti Tanen miesjaoston perustamiseen, mutta siitä enemmän tuonempana.

80-lukulaisen kurjamies-ajattelutavan eräänlaisen huipentuman kirjoitti professori J.P. Roos niinkin myöhään kuin 1994. Hän totesi miesten elämäkertojen perusteella, että

Suomalainen mies kantaa kaunaa, tekee itsestään pilkkaa, näkee kaiken mustana, kokee itsensä syylliseksi, huonok-

si, pahaksi, heikoksi, mutta harvoin hyväksi, muille tärkeäksi, positiiviseksi, antavaksi osapuoleksi. Nautintoa hän saa harvoin (vieraat naiset, rakkaus, voittaminen, yksinäiset kokemukset luonnossa, työssä saatava tyydytys?) (Roos 1994, 26.)

Roosin artikkeli ilmestyi antologiassa *Miehen elämää* (Roos & Peltonen toim., 1994), joka perustui Tanen miesjaoston järjestämään mieselämäkertakilpailun ”Eläköön mies!” -aineistoon, josta osa on julkaistu kirjana (Siimes toim. 1994). Kilpailun nimi kertonee yrityksestä löytää vastapainoa 80-luvun kurjuustutkimukselle, mutta itse asiassa kilpailun sato tuotti sekä kurjuustutkimuksen pohjan että potkaisu miestutkimusta eteenpäin. Elämäkertojen pohjalta Juha Siltala kirjoitti tähänastisen suomalaisen miestä koskevan tutkimuksen bestsellerin nimeltään *Miehen kunnia - modernin miehen taistelu häpeää vastaan* (1994). Kirjassa hän rakentaa kirjoitusten pohjalta yhden psykohistoriallisen metakertomuksen miehen yleiseksi tarinaksi alkaen suhteesta äitiin ja isään ja päätyen koulun, armeijan ja avioliiton kautta vanhuuteen.

Elämäntapatutkimusta sivuavana on 80-luvulta periytynyt myös isyyttä ja isän-roolia koskeva tutkimus, joka muun miestutkimuksen lailla jakautuu oikeastaan kahtaalle: yhtäältä on pohdittu radikaalisti uudenlaisen isyyden mahdollisuutta ja toisaalta on haikailtu perinteisen patriarkaalisen isän perään. Edellistä linjaa edustaa Jouko Huttunen, jonka isätutkimus on ilmestynyt sarjana artikkeleita (1994, 1996, 1998) – viimeisin tässä kirjassa. Huttusen näkökulmasta perinteiset isät ja äidit ovat ainaaksi menneet, ja nyt tulisi hakea vanhemmuutta, jossa mies ja nainen kantavat yhtäläisen vastuun kodista ja lapsista. Tästä poiketen lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (1990, 1998) peräänkuuluttaa isää, joka ottaa perinteisen patriarkaalisen roolin isänä. Hänestä isyyden ongelma on siinä, että nykymiehet

eivät toteuta isyyttään kunnolla. Samanlaisia ajatuksia ovat esittäneet isäkeskustelun aloittanut Martti Esko (1984) ja myöhemmin sosiologi Tommi Hoikkala, joka julkisuudessa puhunut valmentajaisästä, siis miehestä, joka vie lapset kodin ulkopuolelle harrastamaan, jotta naiselle jää aikaa hoitaa siivoukset ja muut kodin työt. (Ks. myös raportti isistä Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987.)

Isätutkimuksessa eksplikoituu miestä koskevan tutkimuksen erilaiset mahdollisuudet. Sinkkonen ymmärtää miehisyyteen ja isyyteen liittyvät ongelmat ja hakee niihin ratkaisua, mutta hänen tutkimuksensa ei pohjaudu sukupuolentutkimuksen teoriaan. Sinkkonen ei tunnista isyyden tai sukupuolen muodostumisen yhteiskunnallisia ehtoja. Sen sijaan Huttunen tuntee sukupuolen tutkimusta ja näkee isyyden muutoksen väistämättömänä. Kaikki miestä koskeva tutkimus ei ole kriittistä miestutkimusta, kuten kaikki puhe miesten muutoksesta ei tähtää sukupuolten väliseen ja sisäiseen tasa-arvoon. Toinen asia, mikä isätutkimuksessa eksplikoituu on sen niukkuus verrattuna esimerkiksi naistutkijoiden ja myös tutkijamiesten tekemään tutkimukseen äitiydestä (ks. katsaus äitiystutkimukseen Vuori 1999). Miehiä ei ole tutkimuksen kannalta edes isyys suuresti kiinnostanut.

Vuonna 1994 ilmestyi artikkelikokoelma, jossa tietoisesti pyrittiin löytämään kriittinen asenne miehiin ja maskuliinisuuksiin. Tampereella julkaistiin kirja *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*, jonka toimittajista Tampereen yliopiston nykyinen rehtori Jorma Sipilä oli 90-luvun alussa ollut tuomassa yhdysvaltalaisista miestutkimuksista Suomeen (ks. Sipilä 1992) ja toinen kirjan toimittajista, Arto Tiïhonen, on tehnyt uraauurtavaa työtä mies- ja urheilututkimuksen parissa (esim. 1994, 1996). Antologia on monitieteinen ja -metodinen kokoelma artikkeleita, joissa pyritään yhtäältä purkamaan käsityksiä mie-

histä ja maskuliinisuuksista ja toisaalta rakentamaan uusia vaihtoehtoja miehille.

Suomessa on tehty homotutkimusta 70-luvulta lähtien ja 90-luvun alussa toimi homotutkimuksen verkosto yhdessä lesbotutkimuksen verkoston kanssa. Nykyään homo-, lesbo- ja queertutkijat tapaavat vuosittaisessa tutkijaseminaarissa Turussa. Tutkimuksista voidaan mainita homo- ja biseksuaalien elämää esittelevä teos *Rakkauden monet kasvot* (Sievers & Ståhlström toim. 1984) ja bi-, homo-, lesbo- ja transseksuaalien sosiaalisterveysalan kysymyksiä käsittelevä artikkelikokoelma *Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen* (Lehtonen, Nissinen & Socada toim. 1997). Lisäksi on tehty urheilun miestutkimusta, joka on yhtäältä miestutkimuksen ominta aluetta ja toisaalta eroaa muusta miestutkimuksesta ja sisältää oman urheilututkimukseen liittyvän problematiikkansa. Arto Tiihonen esittelee alueen perusteellisesti omassa artikkelissaan, joten en puutu siihen tässä.

Taiteiden ja tekstien tutkimus

Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimusyksikkö kustansi vuotta ennen tamperelaisia miestutkimuksen antologian *Mieheyden tiellä – maskuliinisuus ja kulttuuri* (Ahokas, Lahti, Sihvonnen toim. 1993), joka keskittyy kulttuuristen tekstien ja representaatioiden lukemiseen erityisesti elokuvissa ja kuvissa. Taustalla on feministinen tutkimuksen tekemä huomio siitä, miten taiteen representaatiot muokkaavat vastaanottajien käsitystä sukupuolista. Tavat, joilla miehiä ja naisia esitetään mm. elokuvissa ja kirjallisuudessa, ovat tulosta siitä, miten tiettyssä ajassa ja paikassa sukupuolistetuista ihmisistä ajatellaan. Samoin ne vaikuttavat vastaanottajien tapoihin sukupuolista ihmisiä ja todellisuutta yleensä.

Mieheyden tiellä -antologiasta on jatkunut tasainen mutta niukka puro miesten representaatioiden tarkasteluja. Kulttuurintutkija Mikko Lehtonen pohti oman kulttuurisen maskuliinisuutensa rakentumista mm. Topeliuksen *Maamme kirjan*, Ilkka Kanervan mediahahmon ja Monty Pythonin lentävän sirkuksen kautta kirjassaan *Pikku jättiläisiä – maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen* (1995). Tamperelaiset kirjallisuuden jatko-opiskelijat julkaisivat oman miesten representaatioiden lukuoppaansa *Aatamin puvussa – liaanilla Hemigwaysta Königiin* (Lehtonen toim. 1995), jossa siinäkin seulottiin moninaisesti erilaisia tekstejä mediataiteesta sanataiteeseen.

Vuosien 1994–95 jälkeen on varsin vaisusti ilmestynyt uutta miestutkimusta, mikä johtunee siitä, etteivät tutkijat ole Suomessa identifioituneet varsinaisesti miesten tutkijoiksi, vaan se on heille sivujuonne päätyön ohella. Toinen syy lienee se, ettei Suomessa ole tehty juuri ollenkaan teoreettista perustutkimusta. Tutkimuserinnettä ei kehity, jos oppialan perusteita ei pohdita.

Markkinoille on putkahtanut sentään muutama kirja. Aiemmin mainittua sosiaalitieteellistä miestutkimusta edustaa Tommi Hoikkalan toimittama kokoelma *Miehenkuvia – välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa* (1996), joka on hämmentävä lukukokemus. Kokoelmasta puuttuu nimittäin teoreettis-metodologinen johdonmukaisuus tai ylipäätään tietoinen näkökulma siihen, mitä tarkastellaan ja miten. *Miehenkuvista* poiketen *Tuppisuinen mies – kirjoitelmia sukupuolesta, kielestä ja kulttuurista* (Heikkinen, Mantila & Varis toim. 1998) onnistuu paremmin. Siinä käsitellään suomen kielen sanaston maskuliinisuutta, kielenkäytön vuorovaikutuksellisia tilanteita ja taiteiden tutkimusta. Kirjoittajat pyrkivät sanoutumaan irti yhdysvaltalaisesta miestutkimuksesta ja tuntuvat olevan vaivautuneita siitä, että kirjoittavat miehistä. Tämä on johtanut humoristiseksi tarkoitettuun itsereflektioon, mikä ei ole kokoelmalle eduksi. Kirja

sai murskaavan kritiikin Naistutkimus-lehdessä 2/1999, mutta arvostelija Tuija Saaresma ei selvästikään tunne sitä miestutkimuksen traditiota, jota antologia pyrkii kritisemaan (ks. Saaresma 1999).

Kirjojen katveeseen jäävät miestutkimuksen alaan lukeutuvat opinnäytteet ja artikkelit, jotka on julkaistu aikakauslehdissä ja muissa kuin miestutkimuksen antologioissa. Kirjallisuuden miestutkimusta on kehittänyt erityisesti Markku Soikkeli, joka on opinnäytteissään (1989, 1992) ja artikkeleissa analysoinut Heikki Turusen Korvenraivaaja-sarjaa (1994, 1998) sekä Jussi Parviaisen näytelmiä (1991) ja miesten välistä ystävyyttä (1996). Soikkeli on kirjoituksissaan kehittänyt tekstianalyysiin soveltuvaa semioottisesti konstruoitua miestypologiaa. Martti Lahti (1992, 1994, Kangasniemi & Lahti 1992) ja Pertti Näränen (1991, 1995, 1996) ovat tarkastelleet sukupuolta ja erityisesti miehen representaatioita elokuvissa. Lahti on pohtinut myös tietokonepelien ja niitä ympäröivien diskurssien ja tilojen oletettua maskuliinisuutta (1996). Omaa sarkaansa on kulkenut puolestaan Jorma Hänninen, joka on tarkastellut maskuliinisuutta seksuaalisuuden ja ruumiillisuuden kautta (1992, 1994a, 1994b, 1996, 1997). Maskuliinisuuden ja väkivallan yhteyttä on pohtinut puolestaan Arto Jokinen (1995, 1996). (Ks. opinnäytteistä ja täydellisempi luettelo julkaisuista kriittisen miestutkimuksen [www-sivut](http://www.sivut).)

Yhteenveto tutkimuksesta

80-luvulla miestä käsittelevä tutkimus alkoi elämäntapatutkimuksena. Tuolloin tutkittiin aiheita, joiden kautta ajauduttiin tutkimaan miehiä. 80-luvun puolivälissä tehtiin ensimmäinen selvitys miestutkimuksen tarpeesta Suomessa Tanen toimesta (*Miestä päin*, 1986) ja perustettiin miesjaosto Taneen. Sen teh-

täviin lukeutuvat mm. toimia miesten mielenkiinnon herättäjänä tasa-arvoasioihin, selvittää mieskysymyksiä, toimia aloitteentekijänä ja edistää miestutkimusta. Ensimmäisen jaoston tilauksesta julkaistiin elämäkerta-aineistoa hyödyntävä raportti työn merkityksestä miehille (Ruohomäki 1992). Kolmas miesjaosto sai aikaan miesten elämäkertakilpailun vuosina 1992-93, jonka kirvoittamana ilmestyi kolme kirjaa suomalaisen miehen elämästä. Tane on ministeriön alainen asiantuntijaelin, jonka tehtävän on edistää suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvokehitystä. (Ks. enemmän miesjaoston [www-sivut](#).)

80-luvun ja 90-luvun elämäntapaan ja elämäkertoihin liittyvien tutkimusten perusteella suomalaisen miehen muutoksessa on kyse lähinnä kotitöiden ja lasten hoitoon liittyvien kysymysten uudelleen järjestämisestä eikä niinkään syvällisistä muutoksista maskuliinisuuksissa. Kun naiset ovat siirtyneet kodista kohti yhteiskunnan julkista elämänaluetta – kohti valtaa ja päätöksentekoa – niin miehet ovat siirtyneet julkisesta kohti yksityistä – eli kohti kotia, perhettä ja ihmissuhteita. Samalla miehet ovat pyrkinet löytämään omat toimintatapansa, eivätkä ole halunneet kopioida suoraan naisten tapoja hoitaa lasta tai kotia. Tässä miehet ovat myös onnistuneet. Miesten ja naisten tasa-arvon kannalta on takaisku, että miehet ovat pitkälti siirtäneet ilmeisen tahattomasti julkisesta elämästä tutun ”projekti, tehokkuus ja maskuliininen rationaalisuus” -ajattelun kodin piiriin. Kodista on tullut uusi miehinen projekti, jossa Christoffer Tigerstedtin mielestä kotityön todellinen kohde onkin mies itse. Lapsi voi toimia miehen identiteetin työstämisen instrumenttina. (Tigerstedt 1994, 1996; Rantanen 1998.)

Vaikka mitään dramaattista muutosta sukupuolijärjestelmässä tai maskuliinisuuden määrittelyissä ei ole tapahtunut, niin voidaan silti sanoa, että maskuliinisuudet ovat muuttuneet moninaisemmiksi ja kulttuurin sietokyky joustavammaksi. Uu-

det maskuliinisuudet esiintyvät rinnan vanhojen kanssa. (Ks. Lehtonen M. tässä kirjassa.)

Teoriaa miehestä ja maskuliinisuudesta ei ole Suomessa juuri tehty. Teoreettisen ajattelun puute näkyy mm. siinä, että mikä tahansa miehiä koskeva kirjoittelu voidaan mieltää sukupuolitietoiseksi miestutkimukseksi. Suomalaisen miestutkimuksen kehittymättömyys näkyy yhä selvemmin, kun kriittisen miestutkimuksen painopiste on siirtynyt Britanniaasta pohjoismaihin. Kansainvälinen miestä käsittelevän tutkimuksen järjestö IASOM aloitti toimintansa 1993 Norjassa. Pohjoismaisessa naistutkimusinstituutissa (NIKK)Oslossa aloitti vuoden 1999 alussa työnsä ensimmäinen virassa toimiva miestutkimuksen koordinoija. Studies of Men -koulukunta alkaa leimallisesti olla pohjoismainen, lähinnä norjalais-ruotsalais-tanskalainen ilmiö. Pohjoismaiset miestä ja maskuliinisuutta pohtivat tutkijat pitävät vuosittain seminaarin eri maissa. (Ks. IASOMin www-sivut.)

Suomalainen miesliike⁴

Miesterapia- ja miesasiakirjallisuus

Naiset aloittivat keskustelun tasa-arvosta ja naisen asemasta ja alkoivat vaatia myös miestä muuttumaan. Miehet tulivat 70-luvun lopulta ja 80-luvun kuluessa tasa-arvo- ja naisasiakeskusteluun mukaan siinä määrin, että alettiin puhua myös omasta mieskeskustelusta. Sitä käytiin ajoittain varsin vilkkaana erityisesti 80-puolivälissä, jolloin puhetta ryydittivät Helmisen ja Hurrin (1985), Lindqvistin (1986) ja Vilskan (1986) miehiä käsittelevät kirjat sekä Mies 2000-ohjelma, jossa valistuksen avulla pyrittiin vaikuttamaan miesten elintapoihin ja elämän-

tyyliin (ks. Maasilta 1987). Varsinainen miesbuumi puhkesi vasta 90-luvulla, jolloin myös mieskeskustelu on monipuolistunut miesten puolustamisesta erilaisten miesten elämäntapojen ja maskuliinisuuksien käsittelemiseen. Miesten puheenvuoroissa ja miestä käsittelevissä kirjoissa on tuotu toistuvasti esiin, etteivät miehet ole yhtenäinen patriarkaalisten hallitsijoiden luokka tai potentiaalisten raiskaajien ja sortajien ryhmä, kuten miehet ovat kokeneet naisten väittävän. Vaikka feministisessä tutkimuksessa myönnetään miesten erilaisuus, puhe 'miehistä' on yhä 90-luvun lopulla yksinkertaistavaa ja tyypittelevää. Naiset muistavat miesten moninaisuuden lähinnä täydentävissä sivulauseissa ja esittävät mielellään omia ihannemiesmallejaan. Tästä suivaantuneet miesaktivistit ja -tutkijat ovat huomauttaneet, että myös miehillä tulee naisten tavoin olla oikeus määrittellä itsensä. Samoin on muistutettu, että myös miehiä sorretaan ja alistetaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Tästä on kuitenkin vedetty kahdenlaisia johtopäätöksiä.

Ensimmäisessä ajattelutavassa ihmisten nähdään jakautuvan kahteen luokkaan biologisen sukupuolensa perusteella siten, että luokkien edut ovat ristiriitaiset eivätkä luokat tosiasias-
sa voi ymmärtää toisiaan. Todennäköisesti tästä juontuu ajatus, jonka mukaan se, mikä on naisille hyväksi, on miehille haitaksi, ts. miesten ongelmat ja haitat ovat joko naisten etu tai naisten aiheuttamia. Tässä puheenparressa esitetään, että nainen vaatimuksillaan ajaa miehen kiihtyvään kilpailuun ja kuluttavaan elämäntapaan. Naisten on myös väitetty vaativan miehiltä aika ajoin väkivaltaista näyttoa. ”Sillä vasta kun miehet ovat hetken tappaneet toisiaan, naiset ymmärtävät pelätä ja kunnioittaa”, Matti Mäkelä kirjoittaa (1995, 20). Pelätyin mies on halutuin mies. Miehen itsetuhoinen elämäntyyli, kuten tappava alkoholinkäyttö, on tämän puheen mukaan seurausta miehen yrityksestä paeta naisen vallan alta. Täten alkoholismi, väkivaltaisuus ja neuroottinen työnteko ovat naisten aiheutta-

mia. Erityisen ongelmallisia ovat itsenäiset, emansipoituneet suomalaisnaiset, jotka esittävät kohtuuttomia vaatimuksia suomalaismiehille ja käyvät vielä seksilomilla etelän maissa. Naisia on myös syytetty holhoamisesta. Mies 2000-ohjelmaa syytettiin feministien salajuoneksi, jonka tarkoitus oli rajoittaa miesten vapautta. Ylipäätään naisliike ja emansipaatio ovat horjuttaneet tässä puheenparressa luonnolliseksi väitettyjä sukupuolirooleja tai -paikkoja, mistä hinnan maksaa mies.

Toinen ajattelutapa tukeutuu feministiseen analyysiin patriarkalisesta vallasta, mutta tuo siihen lisää käsityksen miesten välisestä eriarvoisuudesta ja kritisoi rakentavasti naisliikettä. Ensinnäkin patriarkaatissa miehillä on sukupuolensa perusteella naisia paremmat mahdollisuudet valtaan, mikä ei tarkoita, että kaikilla miehillä todella on naisia enemmän valtaa. Sen sijaan miehet ovat paremmissa asemissa kilpailussa, joka on oikeastaan tarkoitettu vain miehille, mutta johon enenevässä määrin ottavat osaa myös naiset. Kun ymmärretään, että patriarkaatti on miesten kilpakenttä, voidaan nähdä, että mieheen kohdistuvat kulttuuriset odotukset ovat vahingollisia miehille, mutta ne eivät ole naisten tuottamia, vaikka ne voivat olla naisten tukemia. Miesten tehtävä onkin tiedostaa kulttuuriset odotukset ja vastustaa niitä oman etunsa tähden. Naisliikkeeseen suunnattu kritiikki perustuu tasa-arvokeskustelun omimiseen. Naisilla on oma tasa-arvoideologia, jonka perusteella miehiä moralisoidaan ilman, että edes yritetään ymmärtää miesten ajattelua (Lindqvist 1986, 73–81). ”Keskustelua käydään naisten aloitteesta, naisten ehdoilla ja naisten valitsemista puheenaiheista naisten hallitsemalla kielellä”, Pekka Sauri kirjoittaa (1998, 18). Tähän puheenparteen niveltyy myös ajatus mieskulttuurin myönteisten piirteiden esiin nostamisesta ja uudenlaisen maskuliinisuuden hahmottamisesta, mikä on pyritty nostamaan 90-luvulla varsinaiseksi mieskeskustelun aiheeksi (esim. *Miehet ja tasa-arvo* 1997).

90-luvun lopun miesbuumin miesasiakirjan kirjoittanut Sauri (1998) on ammentanut pitkään vetämästään terapeuttisesta Yölinja-radio-ohjelmasta. Miesten terveyttä on käsitelty Petäys (1998) ja potenssi-problematiikkaa Larsen (1998). Miesten oikeuksia ovat ajaneet patriarkaaliseen retoriikkaan ja ajatteluun tukeutuen Matti J. Kuronen (1979) ja Suomen tunnetuimpiin seksologeihin lukeutuva Osmo Kontula (1995a, 1995b), jonka 90-luvulla julkaistujen kirjoitusten seksistisen asenteen toivoisi olevan jo historiaa. Suomalaisen miehen olemusta on pyrkinyt tuomaan esiin toimittaja Juha Numminen kahdessa kirjassa, joista kirja *Minä, keski-ikäinen mies* (1979) rakentuu miesten kertomuksille omasta elämästä ja *Ihana mies* (1982) puolestaan naisten kertomuksille toivemiehestä. (Suomalaisista miesasia-, -terveys- ja -terapiakirjoista on artikkelin lopussa luettelo.)

Liike on verkko

Suomalainen miesliike ei ole ottanut johtotähdekseen naisliikkeen vastustamista, vaikka sen suuntaisia puheenvuoroja ja näkemyksiä on esitetty. Silti osaa miesliikettä ilahduttaa ilmiselvästi ajatus miesten keskinäisestä toiminnasta, jota naiset eivät uhkaa ja jonne naisilla ei ole asiaa. Tähän saakka hajanainen ja varsin pieni miesliike on kyennyt pitämään sisällään erilaisia painotuksia naisten vastustamisesta miestietoisuuden kehittämiseen feministisen radikaaliterapian keinoin. Yleensä miesaktivistit kokevat, että heidän toimintansa ajaa vain heidän omaa asiaansa eivätkä he tee sukupuolipolitiikkaa. Kenties ajatus sukupuolipolitiikasta koetaan liian feministisenä, vaikka käytännössä miehet jo tekevät tuota politiikkaa puhumalla, kirjoittamalla ja toimimalla.

Miesliike tarkoittaa eri ryhmien ja erilaisten toimintamuotojen verkkoa, joka ei Suomessa ole ainakaan vielä verkostunut. Ryhmät ja toimijat tietävät huonosti toisistaan, eivät pidä yhteyttä, eikä yhteistä kattojärjestöä tai kansallista tapahtumaa ole. Käsittääkseni tämä johtuu siitä, että liike rakentuu ensisijaisesti miesten kasvuryhmistä, jotka eivät pyri yhteiskunnalliseen vaan ryhmän jäsenten yksilölliseen muutokseen. Täten ryhmillä ei ole tarvetta julkiseen tiedottamiseen. Kun miesliike on kaivannut julkisuutta, se on sitä myös saanut. Toinen syy on liikkeeseen aktiivisesti kuuluvien miesten vähäinen määrä. Monilla on mielipide miesliikkeestä, -tutkimuksesta ja -keskustelusta, mutta harva haluaa tai uskaltaa ottaa siihen aktiivisesti ja julkisesti osaa. Ei ole olemassa tapaa puhua miehiin liittyvistä asioista, edes terveydenhoidollisesti, joten puhujan kustannuksella on helppo vitsailla.

Miesliike koostuu kasvuryhmistä, isyysneuvonnasta, isä-vauva-toiminnasta, mieskaveritoiminnasta, väkivallan vastaisesta liikkeestä, man-sähköpostilistasta, Mitä kuuluu Väinö -tapahtumasta sekä Miessakit-nimisestä järjestöstä ja Tanen miesjaostosta. Kaikkia toimintamuotoja ei ole kaikkialla, mutta voidaan sanoa, että kaikkialta Suomesta löytyy jonkinlaista miestoimintaa tänä päivänä. Mukana toiminnassa on vähintään tuhat miestä.

Miesryhmät

Ensimmäiset kasvuryhmät perustettiin 70-luvulla Helsinkiin ja Tammisaareen. Ilmeisesti ensimmäinen ryhmä oli nimeltään Adam, joka toimi vuosina 1975–80. Ryhmä koostui feministien poikaystäväistä ja puolisoista, ja sen tarkoitus oli radikaaliterapian ja ryhmätyön avulla työstää miehistä syyllisyyttä ja löytää antipatriarkaalisia tapoja olla mies. Ryhmällä oli vahva kyt-

kös naisliikkeeseen, ja tuonaikaisen aktivistin mielestä toiminta palveli naisten ei miesten tarpeita, minkä takia ryhmät näivettyivät pois. Adamin perinnöstä syntyi kuitenkin Adonis vuonna 1992 (ks. Adoniksen www-sivut), joka on todennäköisesti vanhin yhä toimiva miesryhmä. Adonis on itseohjautuva, riippumaton ryhmä, joka kokoontuu joka toinen viikko. Tapaamisissa käsitellään etukäteen sovittua teemaa tai voidaan syventyä yhteen jäseneen. Pyrkimyksenä on, että kaikki puhuvat vuorotellen, toisia ei keskeytetä ja miehet puhuvat henkilökohtaisesti intiimeistä asioista. (Bjarland 1998.)

Itseohjautuvien ryhmien lisäksi on vedettyjä ryhmiä, joiden taustalta voi löytyä kansalaisopisto, Seksuaalinen tasavertaisuus (SETA), jokin seurakunta, Mannerheimin lastensuojeluliitto tai Miessakit. Nämä ryhmät toimivat tietyn, yleensä ennalta määrätyn ajan ja lopettavat elleivät järjestäydy itseohjautuviksi. Toimintatavat ja käsitellyt aiheet ovat kaikissa miesryhmissä melko samanlaisia erotuksena tietenkin vetäjän rooli ohjatuissa ryhmissä. Järjestetyt ryhmät voivat kokoontua myös jonkin teeman ympärille, kuten mies ja keho tai avioerosta toimiminen.

Miesaktivisti Bert Bjarlandin mukaan klassisia ja ehtymättömiä keskusteluteemoja ovat isäsuhde, parisuhde, vuorovaiikutustaidot, seksuaalisuus, vihat ja pelot, isyys sekä työpaikka. Eri ryhmissä on kokeiltu voimarinkiä, psykodraamaa, puhujasauvaa, rumpupiirejä, riittejä, radikaaliterapiaa ja viikonloppuleirejä (mm. Adoniksen järjestämät miesverstaat), samoin kynttilöistä muodostettua symbolista nuotiota, mutta yhdysvaltalaisen mytopoeettisen miesliikkeen⁵ kuuluisille villimiesrituaaleille ei ole lämmitetty. Lähinnä ryhmien toiminta on puhumista. Suurin ongelma tuntuu olevan miesten taipumus puhua yleisellä tasolla ja abstraktisti. Tunne-elämää pyritään rationalisoimaan, analysoimaan ja teoretisoimaan. Abstrahointi ei ole vain suomalaisten miesten ongelma, vaan ilmeisesti patriarkaatissa

kasvaneiden miesten ongelma. Brittiläisen miestutkijan Victor Seidlerin mukaan miehet mieluummin älyllistävät tunteensa kuin puhuvat niistä. Miesten on ylipäättään hankala edes tunnistaa itselle hämmentäviä tai käsittämättömiä emootioita. (Seidler 1990, 216; vrt. Sauri 1998, 89–105, joka kyseenalaistaa miesten tunteisiin tai tunteettomuuteen liittyviä uskomuksia ja avaa aiheiseen uusia näkymiä.)

Ryhmiiin kuuluu enimmillään kymmenkunta miestä, joista kokouksessa on kerrallaan 6–9, mitä pidetään sopivana kokonana. Ikäjakautama on 30–60 vuoden välillä, tyyppillinen miesaktiivi on 40–50-vuotias, kuuluu sosiaalisesti keskiluokkaan ja on seksuaalisesti suuntautunut naisiin. Suomalaista miesliikettä leimaa brittiläisistä ja yhdysvaltalaisista liikkeistä poiketen homomiesten vähyys, ellei suoranainen puuttuminen. Yksi syy tähän lienee homofobiassa ja heteroseksismissä, jota en tässä pohdi, mutta toinen syy löytynee SETAn järjestämästä toiminnasta. SETAn tiloissa homomiehet ovat voineet tavata toisiinsa juhlien, illanviettojen ja ryhmien merkeissä. Miesten kasvuryhmä on toiminut vasta vuodesta 1997, mutta aiemmin on ollut mm. pitkään toiminut homoisien ryhmä, transseksuaalien ukkoryhmä ja avo- tai avioliitossa olevien miesten ryhmä. (Ks. SETAn [www-sivut](http://www.seta.fi).)

Homomiesten vähyden lisäksi toinen leimallisesti puuttuva ryhmä on päihdeongelmaiset, joita oletettavasti Suomessa riittää. Silti päihde- peli- ja muut riippuvuudet eivät lukeudu edes kasvuryhmien suosikkikeskusteluteemoihin. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, että Suomessa on elinvoimainen AA-liike, jonka kokemuksia riippuvuusongelmien hoidosta on ruvettu hyödyntämään myös muissa hoidoissa hyvin tuloksin. AA-ryhmien toimintaa sinänsä voidaan luonnehtia miesliikkeen aluksi. Alkoholistit ovat tyyppillisesti miehiä, ja AA-liike tarjoaa hoitokeinoksi henkistä kasvua ja ongelmista puhumista kans-

saveljien ja -sisarien kanssa. Menetelmä on siis hyvin samantyyppinen kuin kasvuryhmillä.

Kasvuryhmien suurin merkitys jäsenilleen on niiden tarjoama uudenlainen tila ja tapa puhua intiimeistä ongelmista sekä selvittää ja vahvistaa identiteettiä. Identiteetin työstäminen tapahtuu omien roolien selventämisen ja emootioiden purkamisen kautta. Toinen merkittävä tekijä on tarjota mahdollisuus miesten keskinäiseen tukeen ja ystävyyteen, joka on vapaa kilpailusta, todistamisen pakosta ja leimautumisesta homoerootiseksi.

Moninaista miestoimintaa

Yksi suosituimmista miestoiminnan muodoista on isyysvalmennus ja muu isätoiminta. Edellisessä on kyse ensimmäistä kertaa isäksi tuleville miehille suunnatusta valmennusjaksosta, jossa puidaan mm. vauvanhoitoa, seksiä raskauden aikana ja jälkeen, parisuhdeasioita ja synnytystä; jälkimmäisessä ryhmästä, jossa puidaan isänä olemisen problematiikkaa. Isätoimintaa on toteutettu eri tavoin: Oulussa sitä ovat organisoineet miesaktivistit, Tampereella Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Ulvilassa lapsiperhe-projekti. Sinänsä on hämmästyttävää, että maassa, jossa äideille on suunnattu kunnallista valmennusta 40-luvulta saakka, on isien tarpeet tajuttu vasta 90-luvulla. Mieska-veritoiminnan tavoitteena on puolestaan tarjota isättömille pojille aikuinen mies ystäväksi. Miehen tehtävä ei ole korvata isää, vaan toimia aikuisena miehenä, johon poika voi peilata omia aikuistumisen pelkojaan ja toiveitaan. Samalla voidaan helpottaa yksihuoltajaäitien kasvatusvastuuta.

Väkivaltaisille miehille tarjottu uudenlainen terapiatyö alkoi 90-luvulla eri puolilla maata melko samanlaisin periaattein. Ensimmäiseksi luovuttiin käsityksestä, että parisuhteessa ta-

pahtuva väkivalta olisi perheväkivaltaa, joka perustuu parisuhteen tai perheen vuorovaikutusongelmiin. Järjestöjen tavoitteena on saada mies itse ottamaan vastuu läheisiinsä kohdistamasta väkivallasta, ja näin estää kierteen jatkuminen. Keinoina ovat auttava puhelin, väliintulo, yksilökeskustelut ja kasvuryhmä – siis hyvin samanlaisia keinoja, mitä on käytetty AA-liikkeessä ja siitä juontuvissa päihdehoidon malleissa sekä miesryhmissä. Erilaisia hankkeita ovat muun muassa vuonna 1993 Sirkka-Liisa Aaltion toimesta aloitettu Lyömätön linja, joka oli maan pioneerihanke alallaan. Linjan aloittanut Lasse Reijomaa on julkaissut kokemuksistaan kirjan *Aikapommista aikamieheksi* (1994). Samoin Jari Hautamäen (1997) opinnäytteen pohjalta julkaistu kirja perustuu Lyömättömän linjan kokemuksiin. Muita väkivaltaisille miehille tarkoitettuja projekteja ovat mm. Jyväskylän Mobile ja Ensi- ja turvakotien Jussi-projekti. Petteri Sveins on kehittänyt Mobilesta saamiensa kokemusten pohjalta väkivaltaisten miesten terapiamallia. Yleisesti voidaan sanoa, että väkivaltaisten miesten uusien hoitomallien kehittäminen on Suomessa tätä nykyä ripeää, mutta toisaalta perheissä tapahtuvan miesten väkivallan käsittelyssä Suomi on kansainvälistä tutkimusta ja keskustelua jäljessä. Kun Ruotsiin perustettiin jo vuonna 1991 naisiin kohdistuvan väkivallan naistutkimuksen professuuri, niin Suomessa koko käsite 'naisiin kohdistuva väkivalta' on vasta tulossa yleisesti hyväksytyksi termiksi ja ilmiöksi. Meillä puhutaan yhä lähinnä perheväkivallasta, joka peittää ja vääristää koko ilmiötä.

Miesten väkivaltaa yhteiskunnallisena ja kulttuurisena ilmiönä pyrki vastustamaan Miehet väkivaltaa vastaan -verkosto, jonka aikaansaaman manifestin (liite) julkaisi kokonaisuudessaan vuonna 1995 vain Hufvudstadsbladet. Verkoston pohjalta jatkoi syksyllä 1998 Suomen White Ribbon -kampanja, joka on Kanadasta lähtöisin oleva eri puolille maailmaa levinnyt miesryhmien verkko. Miehet kantavat viikon ajan marras-

joulukuun taitteessa valkoista nauhaa rintapielessä merkinä siitä, että he eivät itse ole naisia kohtaan väkivaltaisia eivätkä he myöskään vaikenemalla tue toisten miesten väkivaltaa. Tavoitteena on, että miehet ottavat yhteisesti vastuun naisiin kohdistuvasta väkivallasta, mutta vastuu päätöksestä täytyy tehdä yksilöllisesti. (Ks. White Ribbonin [www-sivut](#).)

Näiden lisäksi internetissä toimiva man-sähköpostilista toimii miesten avoimena keskustelukanavana, mutta ei ainakaan toistaiseksi ole saavuttanut kovin laajaa suosiota. Tanessa toimiva nykyinen miesjaosto (toimikausi 1999–2001) on laatimassa miespoliittista asiakirjaa, jossa pohditaan miesten näkökulmaa tasa-arvotyössä, julkishallinnossa ja miesliikkeessä. (Ks. miesjaoston [www-sivut](#).)

Miesliike on hajanainen verkosto, joka sisältää moninaisia toimijoita, tekijöitä ja näkijöitä. Verkostoa ei voi valjastaa yhden herran alaisuuteen eikä sitä voi rekisteröidä. Miessakit ry on toistaiseksi ainoa yritys perustaa miesten oma etu- tai kattojärjestö, missä se ei ole onnistunut. Miessakit on vuonna 1995 Helsingissä perustettu rekisteröity yhdistys. Sen toiminta koostuu maanlaajuisen miesryhmäverkoston organisoimisesta, koulutuksesta, keskustelutilaisuuksien järjestämisestä ja jäsenkirjeen julkaisemisesta. Lyömätön linja on siirtynyt Miessakkien alaisuuteen. Yhdistyksellä on toimitilat Helsingissä ja palkattu työntekijä. (Ks. enemmän Miessakkien [www-sivut](#).)

Miessakkien toiminta ja julkilausutut tavoitteet ovat toistaiseksi selkiytymättömiä. Yhdistyksen esitteen mukaan ”mies kokee ja toimii eri tavoin kuin nainen, ja sen takia miehen henkisen kasvamisen tärkein tuki on toinen mies”. Koska miehillä ajatellaan olevan erityinen miesten tapa ajatella, yhdistys edistääkin tasa-arvoa miesten kannalta. (Miessakit, esite, ks. [www-sivut](#).) Koska Miessakeissa halutaan edistää tasa-arvoa ja täten tehdä myös sukupuolipolitiikkaa, olisi varmaan tarpeen

mieltä, mitkä ovat miesten asioita, keitä ovat ne miehet, joiden asioita ajetaan, ja miten asioita kannattaa ajaa.

Mitä kuuluu, Väinö? on puolestaan kerran vuodessa järjestettävä mieskonferenssi, joka syksyllä 1999 järjestettiin kolmannen kerran teemasta Mies ja työ. Väinö-tapahtumaa järjestävät tamperelaiset miesasioista kiinnostuneet miehet ja naiset yhteistyössä Miessakkien, yliopiston, Tanen jne. kanssa.

Miestenlehtien uudet sivut

Miessakeissa on kaavailtu miesten lehden perustamisesta, mikä olisikin tarpeen, sillä kaupalliset yrittäjät ovat tuoneet markkinoille uusia miesten elämäntapa- tai muotilehtiä, kuten Cosmos, Miesten Gloria ja Men's Health. Niitä voidaan luonnehtia markkinavoimien vastaiskuksi miehen muutokselle ja ihmisten tasa-arvoistumiselle yleensä. Lehtiä analysoinut Mikko Penttilä (1999, 28) toteaa, että ”patriarkaalinen tosimitiehen legenda jatkuu uusien miesten lehtien sivuilla”. Lehtien piiloideologia perustuu perinteisen miehen nostamiseen takaisin kunniaan. Miesten omalle asiapitoiselle lehdelle olisi tarvetta miesliikkeen vahvistamiseksi ja keskustelufoorumiksi.

On syytä muistaa, että miesten ongelmista ja muutoksesta on puhuttu jo 70-luvulta lähtien mutta naistenlehtien sivuilla. Itse kohdetta asia ei ole kiinnostunut tai ainakin miesten on pitänyt julkisesti esittää, ettei miehisyys pohtiminen heitä kiinnosta. Kuten miestutkija Markku Soikkeli on todennut: ”Suomessa miesten itsereflektion puutetta pidetään ideaalina.” *Miehet ja tasa-arvo* -raportissa tuodaan esiin, miten mieskulttuurissa heikkouden myöntämistä ja kontrollista luopumista pidetään yhä häpeällisenä. Miehet on helppo saattaa naurunalaisiksi, kun he avautuvat ja puhuvat intiimeistä asioista tai myöntävät olevansa kriisissä. He usein kärsivät ennemmin kuin myön-

tävät fyysisen tai henkisen kipunsa. (Miehet ja tasa-arvo 1997, 41.) Middletonin mielestä monet nykymiehet tukahduttavat yhä tunteensa ja rakentavat identiteettiään voiman, haavoittumattomuuden ja kilpailun kautta (1992, 121). Suomalaisen mieskeskustelun, -liikkeen ja -tutkimuksen yksi keskeisimmistä esteistä onkin ollut aiheen leimaaminen vähemmän tärkeäksi tai huvittavaksi. Pelkästään puhumalla miehiin liittyvistä asioista luodaan uutta mieskulttuuria. Tämän takia asiapitoinen mieslehti voisi luoda ja vakiinnuttaa uusia tapoja miehille puhua miehistä.

Tarkkuutta ja näkökulman tarkentamista vaatii paitsi se, miten puhutaan, myös pöydälle nostettavien asioiden valikoiminen. Feministit ovat syyttäneet ainakin angloamerikkalaista miesliikettä miesvallan ja naisiin kohdistuvan sorron käsittelemisen välttämisestä. Sama pitää paikkansa Suomessa sekä liikkeen että tutkimuksen kannalta. Aiempaa enemmän pitäisi pohtia vallan, väkivallan, seksuaalisuuden ja työnjaon teemoja, sillä sekä miesten että naisten ongelmien ydin on patriarkaalinen miesten ylivalta.

Miesten ja maskuliinisuuksien muuttuminen on Suomessa edennyt vauhdikkaasti. Samanaikaisesti elää uusia ja vanhoja miehisyiden käytäntöjä ja malleja. Mieskeskustelun yksi hämmentävä piirre onkin siinä, että kuilu kahden miessukupolven välillä voi olla huomattavasti avarampi kuin konsanaan miehen ja naisen välillä samassa sukupolvessa. Sukupuoli on määräävä tekijä ihmisen elämässä, mutta onneksi ei ainoa.

Viitteet

¹ Miesten tutkimista ja suomalaista miestutkimusta käsitteleviin jaksoihin olen saanut arvokkaita kommentteja Martti Grönforsilta, Jouko Huttuselta, Jukka Lehtoselta ja Maili Tapanaiselta.

² Feminismin ensimmäinen aalto viittaa 1800-luvun tasa-arvoa ajaneisiin naisasianaisiin ja liberaalifeministeihin, joiden päämääränä oli saada naisille samat oikeudet, mitä miehillä oli. Toinen aalto viittaa 60-luvulla alkaneeseen uuteen feminismiin, jossa korostui naisen miehestä eroava kokemus eli nais erityisyys. Toiseen aaltoon liittyvät myös käsitykset naisten omasta historiasta, äänestä ja kirjoituksesta sekä radikaalifeminismi. Kolmas aalto viittaa 90-luvulla kehittyneeseen niin sanottuun postmoderniin feminismiin tai postfeminismiin, jossa korostuu naisten yhteisen kokemuksen sijasta naisten väliset erot sekä sukupuoliin ylittävä samuuden ja eron ajattelu. Naiseuden ja mieheyden ymmärretään rakentuvan sukupuolisen toiminnan ja performanssin, ei biologian tai soziaalistumisen kautta.

³ 'Sex' viittaa yksilön biologiseen sukupuoleen; 'gender' yksilön sosiaaliseen, kulttuuriin ja psykologiseen sukupuoleen. Yhdysvaltalainen antropologi Gayle Rubin otti käyttöön 1975 käsitteen sex/gender-järjestelmä, jolla hän pyrki kuvaamaan patriarkaattia miesvallan historiallisena muotona, jonka naisia sortavat rakenteet ovat kulttuurisidonnaisia. Käsitepari oli perustavanlaatuisen 70-luvun feministisessä teoriasa, mutta 80-luvulta lähtien sitä on kritisoitu. 90-lukulainen feminismi on jo jättänyt sen ainakin keskeisenä terminä taakseen. (Liljeström 1996, 113-120.)

⁴ Tiedot miesliikkeestä olen hankkinut ensinnä kyselylomakkeella, jota levitin sähköpostilistan kautta tammikuussa 1999. Toiseksi olen rupertellut tietämiäni miesaktivistien kanssa. Kolmanneksi olen kerännyt tietoa kenttätyössä toimimalla suomalaisessa miesliikkeessä. Kiitän lämpimästi kaikkia sähköpostiin ja puhelimiin vastanneita sekä erityisesti Bert Bjarlandia, Johanna Lammi-Taskulaa, Jouni Linnankoskea, Merja Minkkistä, Esko Porolaa, Hannu Sepposta ja Hannu Säävälää.

⁵ Myttopoeettinen miesiike sai alkunsa tietävästi kirjailija Robert Blyn kirjasta *Iron John* (1990), joka on suomennettu nimellä *Rautahannu* (1992, WSOY). Blyn mukaan miesten tulee löytää itsestään sivilisaation tukahduttama villimies, joka hänen mukaansa on aitoa mieheyttä. Miesten ongelmat johtuvat miesten siirtymäriittien ja opettaja-oppilas-suhteen puuttumisesta modernissa maailmassa. Villimiehiä yhdistää myös yhteisen miehisen kivun tunnistaminen. Blytä on runsaasti arvosteltu pitkin 90-lukua, mutta toisaalta Blyn ajatukset ovat löytäneet kaikkopohjaa erityisesti länsimaista, valkoisista, keskiluokkaisista ja -ikäisistä heteromiehistä.

Kirjallisuus

Ahokas, Pirjo & Lahti, Martti & Sihvonen, Jukka (toim.) 1993: Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri. Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, Jyväskylä.

Alasuutari, Pertti & Siltari, Jorma 1983: Miehisen vapauden valtakunta. Tutkimus lähiöravintolan tikkakulttuurista. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampere.

Bjarland, Bert 1998: Kurkistus miesryhmän toimintaan. – Linnavuori & Tiinonen (toim.) 1998.

Brod, Harry 1987: The Case for Men's Studies. – Brod (ed.) 1987. Lyhennettynä ja muokattuna versiona myös Kimmel (ed.) 1987.

Brod, Harry (ed.) 1987: The Making of Masculinities. The New Men's Studies. Allen & Unwin, Boston.

Carrigan, Tim & Connell, R.W. & Lee, John 1985: Toward a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society*, vol. 14, 5, 551-604. Lyhennettynä ja muokattuna versiona myös Brod (ed.) 1987.

Connell, R.W. 1987: Gender and Power. Society, the Person and Sexual Politics. Polity Press, Cambridge.

Esko, Martti 1984: Mies ja isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. WSOY, Helsinki.

Filene, Peter 1987: The Secrets of Men's History. – Brod (ed.) 1987.

Hautamäki, Jari 1997: Perheväkivalta - Käännepaikka miehen elämässä. Mies-sakit, Helsinki.

Hearn, Jeff & Morgan, David H.J. 1990: Men, masculinities and social theory - Hearn & Morgan. (ed.) 1990.

Hearn, Jeff & Morgan, David H.J. (ed.) 1990: Men, Masculinities and Social Theory. Unwin Hyman, London.

Hearn, Jeff 1997: The implications of critical studies on men. – *Nordic Journal of Women's studies*, vol. 5, 1.

Heikkinen, Vesa & Mantila, Harri & Varis, Markku (toim.) 1998: Tuppisuinen mies. Kirjoitelmia sukupuolesta, kielestä ja kulttuurista. SKS, Helsinki.

Hoikkala, Tommi (toim.) 1996: Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa. Gaudeamus, Helsinki.

Huttunen, Jouko 1994: Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. – Juha Virkki (toim.) 1994: Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Arena, WSOY.

————— 1996: Full time fathers and their parental leave experiences. – Björnberg, U. & Kollind, A-K. (eds.) 1996: Men's family relations. Report from an international seminar. Monograph from the Department of Sociology no 60, Göteborg University. Almqvist & Wiksell, Stockholm

————— 1998: Isästäkö äidin kaltainen vanhempi. – Leena Laurinen (toim.) 1998: Koti kasvattajana, elämä opettajana. Atena, Jyväskylä.

Hänninen, Jorma 1992: Kriittisen miestutkimuksen poliittiset intressit ja viirityneet subjektit. Naistutkimus-Kvinnoforskning, 5 vskr., 2.

————— 1994a: Erotisoitu ruumis ja potenssin markkinat. – Sipilä & Tiihonen (toim.) 1994.

————— 1994b: Seksitarinan pornografinen käsikirjoitus: minä sain, olen siis mies. – Roos & Peltonen (toim.) 1994.

————— 1996: Miehiä katsellessa - koreilemattomia kansanmiehiä. – Laiho & Ruoho (toim.). 1996.

————— 1997: Mr. Finland ja miesruumiin estetiikka. – Eeva Jokinen (toim.) 1997: Ruumiin siteet. Tekstejä eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta. Vastapaino, Tampere.

Jokinen, Arto 1995: Potentiaalinen peto. Police-aurinkolasimainoksen maskuliiniset merkit. – Lehtonen (toim.) 1995.

————— 1996: Tekstit joissa miehiä tehdään. Taistelijan oppaan ja Varusmiehen käsikirjan diskurssianalyttinen luenta. Kulttuurintutkimus, 13 vskr., 4.

————— 1998: Missä mies huutaa tänään? Ajatuksia miehestä, miesliikkeestä ja miestutkimuksesta. Naistutkimus-Kvinnoforskning, 11. vskr, 1.

Kangasniemi, Hanna & Lahti, Martti 1992: Lihasten ja vallan symbioosit. Stallone, Schwarzenegger ja ruumiillistettu kuva. – Erkki Huhtamo & Martti Lahti (toim.) 1992: Elävän kuvan vuosikirja 1992. Vap-kustannus, Helsinki.

Kimmel, Michael S. 1987: Teaching a Course on Men: Masculinist Reaction or "Gentlemen's Auxiliary"? – Kimmel (ed.) 1987.

————— (ed.) 1987: Changing Men: New Directions in Research on Men and Masculinity. Sage, Newbury Park.

Kontula, Osmo 1995a: Miehen seksuaalisuus. Kontula, Parviainen & Santti (toim.) 1995.

————— 1995b: Miehen roolit. – Kontula, Parviainen & Santti (toim.) 1995.

Kontula, Osmo & Parviainen, Tuire & Santti, Risto (toim.) 1995: Miehen terveys. Maskuliinisuuden onni ja kirous. Kirjayhtymä, Helsinki.

Matti Kortteinen 1982: Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Otava, Helsinki.

Koski-Hyvärinen, Pirjo & Puttonen, Tuula 1987: Isät tänään. Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisu, lapsiraportti A 54. Gummerus, Jyväskylä.

Lahti, Martti 1992: Vajaat ja ylettömät - maskuliinisuus ja miehen ruumis. Naistutkimus-Kvinnoforskning, 5. vskr., 2.

————— 1994: Kotia kohti. Vammaisuus ja maskuliinisuus elokuvassa Tapaus Henry. – Sipilä & Tiihonen (toim.) 1994.

————— 1996: Pelikoneen nautinnot. – Hoikkala (toim.) 1996.

Laiho, Marianna & Ruoho, Iiris (toim.) 1996: Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa. KSL, Helsinki.

Lehtonen, Jukka & Nissinen, Jussi & Socada, Maria (toim.) 1997: Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Lesbot, homot, bi- ja transihmiset sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaina. Edita, Helsinki.

Lehtonen, Mikko 1995: Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Vastapaino, Tampere.

————— (toim.) 1995: Aatamin puvussa. Liaanilla Hemingwaysta Köniigiin. Tampereen yliopisto, yleinen kirjallisuustiede, Tampere.

Liljeström, Marianne 1996: Sukupuolijärjestelmä. – Marianne Liljeström & Anu Koivunen (toim.) 1996: Avainsanat - 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Maasilta, Mari 1987: Mies 2000-ohjelman vastaanotto julkisuudessa. UKK-instituutti, Tampere.

Middleton, Peter 1992: *The Inward gaze: Masculinity and subjectivity in modern culture*. Routledge, London & New York.

Miehet ja tasa-arvo 1997. Toimintasuunnitelma ja taustamuistio. Muistion laatinut työryhmä Reijomaa, Lasse & Svavarsson, Sigurdur & Oftung, Knut & Kampman, Jan & Hatt, Greger. Pohjoismainen Ministerineuvosto. Moniste.

Miestä päin - keskustelu miestutkimuksesta 1986. Tanen monisteita 7/86. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Tane, Helsinki.

Naiset ja miehet Suomessa 1998. Tilastokeskus, Helsinki.

Näränen, Pertti 1991: Psykoanalyttinen elokuvatutkimus, Kehityshistoriaa, teoriakritiikkiä ja chodorowilaisen tulkinnan etsintää. Tiedotusopin pro gradu -tutkimus, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

————— 1995: Mies ja hysteria: Erottamattomat? – Lehtonen (toim.) 1995.

————— 1996: Sarasvuo ja Rantalainen - täydellistä miehekkyyttä. – Laiho & Ruoho (toim.) 1996.

Penttilä, Mikko 1999: Paperiin piirretty mies. *Cosmoksen*, Men's Healthin ja Miehen Glorian mieskuva. Tiedotustutkimus, 22 vskr., 2.

Rantanen, Teemu 1998: Kotityön maskuliiniset kehukset. *Naistutkimus-Kvinnoforskning*, 11 vskr., 1.

Roos J.P. 1994: Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt - suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua. – Roos & Peltonen (toim.) 1994.

Roos J.P. & Peltonen, Eeva (toim.) 1994: Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. SKS, Helsinki.

Ruohomäki, Harri 1992: Miehen työ. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Tasa-arvo-julkaisuja. Sarja C, 5.

Saresma 1999: Tuppisuut takaiskun airueina? *Naistutkimus-Kvinnoforskning*, 12 vskr., 2.

Seidler, Victor J. 1990: Men, feminism and power. – Hearn & Morgan (ed.) 1990.

Segal, Lynne 1990: *Slow Motion: Changing Masculinities, Changing Men*. Virago, London.

Sievers, Kai & Ståhlström, Olli (toim.) 1984: *Rakkauden monet kasvot - homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta*. Weilin & Göös, Espoo.

Siimes, Mika (toim.) 1994: *Eläköön Mies. Mieselämäkertoja*. SKS, Helsinki.

Siltala, Juha 1994: *Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Otava, Helsinki.

Sinkkonen, Jari 1990: *Pienistä pojista kunnan miehiä*. WSOY, Helsinki.

————— 1998: *Yhdessä isän kanssa*. WSOY, Helsinki.

Sipilä, Jorma 1992: *Mitä on miestutkimus? Naistutkimus-Kvinnoforskning*, 5 vskr., 2.

Sipilä, Jorma & Tiihonen, Arto (toim.) 1994: *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Vastapaino. Tampere.

Soikkeli, Markku 1989: *Miehen viimeinen kultta-aika. Luonto miestutkimuksen kannalta Heikki Turusen Korvenraivaja-sarjassa. Kotimaisen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma Tampereen yliopisto, taideaineiden laitos*.

————— 1991: *Jumalaksi endorfiinilogikalla: Jussi Parviaisen näytelmät miestutkimuksen näkökulmasta*. – Yrjö Hosiaislouma (toim.) 1991: *Hevosen sulkia. 1980-luvun suomalaisen kirjallisuuden tilanteita*. Kirjastopalvelu, Helsinki.

————— 1992: *”Jos tunnet pojat pysyt äidissä”*. Patriarkaatin maskuliiniset kulttuurikoodit. Kotimaisen kirjallisuuden lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto, taideaineiden laitos.

————— 1994: *Myytti vallan välineenä. Miehet korvenraivaajat Suomen kirjallisuudessa*. – Markku Ihonen & Jaan Undusk (toim.) 1994: *Vallan verkot & hengen nerokkuus*. Kirjastopalvelu, Helsinki.

————— 1996: *Veljeys, veljeys ja veljeys. Miesten välisen homososiaalisuuden arkkityypit*. Kulttuurintutkimus, 13 vsrk., 4.

————— 1998: Rakkauden maisema. Pastoraalin mythos Heikki Turusen Korvenraivaaja-sarjassa miestutkimuksen näkökulmasta. – Kaisa Kurikka (toim.) 1998: Paikkoja ja tiloja suomalaisessa kirjallisuudessa. Turun yliopisto, Taiteiden tutkimuksen laitos, Turku.

Sulkunen, Pekka & Alasuutari, Pertti & Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja 1985: Lähiöravintola. Otava, Helsinki.

Taipale, Ilkka 1982: Asunnottomat ja alkoholi. Sosiaalilääketieteellinen tutkimus Helsingistä vuosilta 1937-1977. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja no 32, Helsinki.

————— 1995: Kolme prosenttia miehistä - haaste yhteiskunnalle. – Kontula, Parviainen & Santti (toim.) 1995.

Tigerstedt, Christoffer 1994: Kotityö ja isyys uusina projekteina. – Roos & Peltonen (toim.) 1994.

————— 1996: Isyys – Hoikkala (toim.) 1996.

Tiihonen, Arto 1994: Urheilussa kilpailevat maskuliinisuudet – Sipilä & Tiihonen (toim.) 1994.

————— 1996: Urheilevat isä(n) kullat. – Marianna Laiho & Iris Ruoho (toim.) 1996.

Vuori, Jaana 1999: Äidistä on moneksi. Feminismin ja sosiaalipolitiikan kiperä kysymys. Janus, vol. 7, 2.

Miesasia-, -terapia- ja -terveyskirjallisuus

Helminen, Seppo & Hurri, Merja (toim.) 1985: Miehen mallit. Kirjayhtymä, Helsinki.

Kuronen, Matti J. 1979: Suojelkaa Suomen miestä. WSOY, Helsinki.

Larsen, Andreo 1998: Kyvykäs mies. Viagra-ilmio ja hyvä potenssi. WSOY, Helsinki.

Lindqvist, Martti 1986: Miehen mittainen mies. Otava, Helsinki.

Linnavuori, Matti & Tiihonen, Arto (toim.) 1998: Itsestään puhuvat miehet. TANE, Helsinki.

Mäkelä, Matti 1995: Kaksi vaimoa ja muita kirjoituksia. WSOY, Helsinki.

Numminen, Juha 1979: Minä, keski-ikäinen mies. WSOY, Helsinki.

————— 1982: Ihana mies. WSOY, Helsinki.

Petäys, Pellervo 1998: Mies ja miehen elämä. Ajatus, Helsinki.

Reijomaa, Lasse 1994: Aikapommista aikamieheksi. KSL, Helsinki.

Sauri, Pekka 1998: Hyvä mies. WSOY, Helsinki.

Vilksa, Jussi 1986: Mies, löydä itsesi.

WWW-osoitteet

Adonis – www.kaapeli.fi/~mies/adonis/

IASOM (International Association for Studies of Men) – www.stud.ifi.uio.no/~eivindr/iasom/

Kriittinen miestutkimus – ww.uta.fi/laitokset/naistutkimus/miestutkimus/

Man-sähköpostilista – man@kaapeli.fi

Miesjaosto – www.kaapeli.fi/~mies/

Miessakit – www.miessakit.fi/

Seksuaalinen tasavertaisuus, SETA – www.seta.fi/

Suomen White Ribbon kampanja – www.kaapeli.fi/~mies/whiterib/

Liite

Miehen väkivaltaa vastaan -verkoston vetoomus Lähetetty medialle joulukuussa 1995 ja toukokuussa 1997

Meitä on monta - meitä on enemmistö - miehiä, jotka eivät hyväksy naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Tähän asti olemme vaienneet ja hävenneet kaikkien miesten puolesta aina kun tiedotusvälineet ovat kertoneet miehen pahoinpidelleen, raiskanneen, surmanneen naisen tai lapsen. Vaikenemisemme on ollut helppoa - ehkä oikeutettuakin -tulkita väkivallan hiljaiseksi hyväksymiseksi. Vaikenemalla olemme vältäneet henkilökohtaisen vastuun ottamista.

Emme enää vaikene. Haluamme nyt ottaa vastuamme miehinä. Emme tule enää katsomaan ettei asia kuulu meille jos emme itse ole väkivaltaisia. Tulemme aktiivisesti ottamaan kantaa, puuttumaan väkivaltaan. Haluamme vastustaa yksinkertaistettua ja tyypistettyä kuvaa miehestä, haluamme osoittaa että miehetkin ottavat vastuuta.

Olemme saaneet tarpeeksemme naisten ja lasten alistamisesta, väkivallasta, seksiturismista, orjavaimotuonnista, lapsipornosta, tuhoavasta ja voimankäyttöä ihannoivasta machokulttuurista sekä sukupuolisesta syrjinnästä ja ahdistelusta.

Olemme kyllästyneet ja turhautuneet machoihanteen kuituneeseen mieskuvaan ja sen lapselliseen palvomiseen, miehiseen uhoamiseen, vähätteleviin olankohautuksiin ja ylimielisiin irvistyksiin. Haluamme voittaa takaisin oikeutetun ylpeyden mieheksi kasvamisesta ja miehenä olemisesta, joka on nyt hautautuneena häpeän ja syyllisyyden alle. Haluamme osoittaa että väkivaltaisia eivät ole miehet - vaan mieheksi kehittymättömät.

Miehen tehtävänä, fyysisesti voimakkaampana, on puolustaa ja suojata elämää ja heikompia. Mies, joka hyökkää sitä

vastaan jota hänet on pantu suojelemaan, on petturi, miehen asian petturi.

Vetoamme kaikkiin miehiin jotka eivät hyväksy naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, sanoutumaan aktiivisesti irti väkivallasta. Tulemme reagoimaan väkivaltaa vastaan kun kohtaamme sitä, puuttumaan asiaan, kutsumaan tarvittaessa apua. Haluamme kuitenkin ymmärtää, selvittää ja tuoda julkisuuteen ne mekanismit ja motiivit jotka synnyttävät ja ylläpitävät miesten väkivaltaista käyttäytymistä. Haluamme tässä yhteydessä myös puuttua henkiseen väkivaltaan. Haluamme tukea ja auttaa miehiä pääsemään irti väkivaltaisesta käyttäytymisestä, haakeutumaan apuun - mies joka lyö naista tai lasta on onneton ihminen.

Kehotamme ja haluamme tukea miehiä ottamaan vastuunsa niin miehinä kuin isinäkin. Miehet käyttäkööt oikeutensa isyyslomiin ja lapsen luonapitoon ja huolehtikoot miehen mallin antamisesta lapsilleen. Haluamme toimia niin että naiset, miehet ja lapset voivat elää yhdessä rikasta ja harmonista elämää. Haluamme syventää ja laajentaa mieskuvaa niin että siihen voimakkuuden ja aktiivisuuden lisäksi luonnostaan mahtuu rohkeutta, herkkyyttä, empatiaa, avoimuutta, haavoittuvuuttakin.

Vetoamme kaikkiin miehiin liittymään Miehet väkivaltaa vastaan-verkostoomme. Samalla julistamme nais- ja lapsirauhan alkaneeksi ja tulemme verkoston avulla puuttumaan sen rikkomuksiin.